

Palo- ja poistumisturvallisuuden kehittäminen Hämeen poliisilaitoksella

Janne Kandén

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Palo- ja poistumisturvallisuuden kehittäminen Hämeen poliisilaitoksella

Janne Kandén
Turvallisuus ja riskienhallinta
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2023

Janne Kandén

Palo- ja poistumisturvallisuuden kehittäminen Hämeen poliisilaitoksella

Vuosi

2023

Sivumäärä

36

Tämä opinnäytetyö käsittelee Lahdessa sijaitsevan Hämeen poliisilaitoksen pääpoliisiaseman palo- ja poistumisturvallisuuden kehittämistä. Työn tavoitteena oli luoda koulutusmateriaali pelastussuunnitelmassa nimettyjen aluevastaavien kouluttamista varten ja sitä kautta lisätä heidän tietämystään tehtävistään. Toinen päämäärä oli luoda rakennukseen uusi lohkojako entisen aluejaon tilalle. Tarkoituksena on, että luotua koulutusmateriaalia voidaan käyttää myös kohdeorganisaation muissa yksiköissä vastuuhenkilöiden koulutukseen.

Opinnäyte on toteutettu kvalitatiivisena. Työssä käytetyt menetelmät olivat havainnointi sekä puolistrukturoitu haastattelu. Havainnointi toteutettiin kierroksilla pääpoliisiaseman tiloissa ja sen tukena käytettiin Helsingin pelastuslaitoksen laatimaa omatoimisen varautumisen auditointimallia. Haastattelu toteutettiin haastatteleamalla pelastussuunnitelmaan nimettyjä vastuuhenkilöitä sähköpostin välityksellä. He valikoituivat haastateltaviksi asiantuntijuutensa vuoksi. Haastattelut tarjosivat runsaasti tietoa, jonka avulla tuotoksena syntyneitä koulutusmateriaalia saatiin tehtyä.

Työn tuotoksena syntyi pääpoliisiasemalle lohkojako ja koulutusmateriaali vastuuhenkilöiden kouluttamista varten. Opinnäytetyön tuloksista kävi ilmi, että vastuuhenkilöt kaipasivat koulutusta tehtäviinsä. Työ syvensi tekijänsä tietämystä koulutuksen aikana opituista asioista ja lisäksi antoi runsaasti uutta tietoa palo- ja poistumisturvallisuudesta.

Janne Kandén

Development of Fire and Escape Safety at the Häme Police Department

Year	2023	Pages	36
------	------	-------	----

This thesis focuses on fire and escape safety at the Häme Police Department's main police station in Lahti. The objective of the thesis was to create training material for training the area managers designated in the rescue plan and thereby increase their knowledge of the tasks. The second objective was to create a new block division in the building to replace the former regional division. The intention is that the created training material can also be used in other units of the target organization for training the persons in charge.

The thesis was implemented qualitatively. The methods used in the work were observation, and semi-structured interview. The observation was carried out during tours of the premises of the main police station, and it was supported by the audit model for self-preparedness prepared by the Helsinki Rescue Department. The interview was conducted by interviewing the persons in charge of the rescue plan via e-mail. They were selected for interviews because of their expertise. The interviews provided a wealth of information to help produce the training material.

As a result of the work, a block division and training material for the training of those in charge were created at the main police station. The results of the thesis showed that the persons in charge needed training for their tasks. The work deepened the authors knowledge of training-related issues and, in addition, provided new information on fire and escape safety.

Keywords: Exit, fire safety, self-preparedness, training

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Tarkoitus ja tavoite.....	7
1.2	Kohdeorganisaatio	7
2	Palo- ja poistumisturvallisuus poliisiasemalla.....	9
2.1	Pelastuslaki	9
2.2	Poistumisturvallisuus	10
2.3	Pelastussuunnitelma	10
2.4	Organisaation varautuminen.....	11
2.5	Jokaisen vastuu.....	13
2.6	Poikkeamatyökalu.....	13
3	Kehittämiskysymys ja työssä käytetyt menetelmät	14
3.1	Havainnointi	14
3.2	Haastattelu.....	17
3.3	Aineiston analysointi.....	17
4	Tulokset	18
4.1	Havainnoinnin tulokset	18
4.2	Haastattelun tulokset.....	19
5	Koulutusmateriaalin sisältö	21
5.1	Luentomateriaalin sisältö	22
5.1.1	Lohkojako.....	22
5.1.2	Lohkovastaavien tehtävät	23
5.2	Turvallisuuskävely.....	24
5.2.1	Poistumisreitit ja kokoontumispaikat.....	24
5.2.2	Alkusammutuskalusto	25
5.2.3	Ensiapuvälineistö	25
5.3	Turvallisuuskoulutukset	25
6	Toteutuksen arviointi	26
	Lähteet.....	28
	Kuviot	31
	Liitteet	32

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö sai alkunsa Hämeen poliisilaitokseen kuuluvan Lahden pääpoliisiaseman tarpeesta kehittää paloturvallisuutta ja erityisesti poistumisturvallisuutta. Opinnäytetyössä paneudutaan poliisilaitoksen poistumisturvallisuuteen ja sen kehittämiseen niiltä osin kuin on tarpeen. Työn tuotosta on tarkoitus käyttää pelastussuunnitelmassa nimettyjen lohkovastavien kouluttamiseen. Heitä kouluttamalla saadaan kehitettyä koko henkilökunnan riskitietoutta ja taitoa toimia oikein vaaratilanteissa. Henkilökunnan osaaminen parantaa turvallisuustasoa käytännössä.

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui palo- ja pelastusturvallisuuden kehittäminen, koska useissa eri keskusteluissa aluevastaavien kanssa on tullut ilmi, että toimeksiantajalla on jonkin verran kehitettävää pelastusturvallisuuteen liittyen. Lisäksi laitoksen turvallisuuspäällikön tahtotila on saattaa asia parempaan kuntoon. Pelastussuunnitelmaan on kirjattu aluevastaavat. Rakennus on jaettu erilaisiin alueisiin ja jokaiselle alueelle on pelastussuunnitelmaan nimetty alueesta vastaava henkilö. Aluevastaavat eivät isolta osin edes välttämättä tiedä olevansa aluevastaavia ja heidän perehdytyksensä tehtävään on ollut lähes olematonta. Käytävä ja kahvipöytäkeskustelujen perusteella on havaittu, että iso osa henkilökunnasta ei edes tiedä mistä poliisiasemien pelastussuunnitelmat löytyvät. Valistuneemmat henkilöt ovat ne löytäneet ja joku on löytänyt nimensä aluevastaavan luettelosta. Tätä on pidettävä selkeänä puutteena.

Koko henkilökunnan riskitietous ja sen mukana taito toimia erilaisissa vaara- ja onnettomuustilanteissa oikein on välttämätöntä työpaikan turvallisuuskulttuurille (Linjala ja Waitinen 2010, 5). Edellä mainitun vuoksi on tärkeää panostaa riittävään koulutukseen turvallisuuden osalta. Linjalan ja Waitisen mukaan harvat ihmiset osaavat suhtautua vakavasti poistumiskehotuksiin. Heidän mukaansa se johtuu tietämättömyydestä, kuinka nopeasti palo kehittyy ja kuinka valtava määrä siitä syntyä savua ja miten vaarallista se on (Linjala ym. 2010, 4).

Opinnäytetyö on toiminnallinen. Sen lähtökohtana on selkeä tehtävä, johon opinnäytetyön avulla etsittiin ratkaisua. Opinnäytetyön tuloksena syntyy konkreettinen tuote. Toiminnallisella opinnäytetyöllä on useimmiten jokin toimeksiantaja (Karelia ammattikorkeakoulu). Tässä opinnäytetyössä se on Hämeen poliisilaitos.

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tavoitella käytännön toiminnan ohjeistamista tai järjeistämistä. Se voi myös olla ammatilliseen käytäntöön suunnattava ohje, kuten esimerkiksi turvallisuusohjeistus. Tärkeää työssä on yhdistää käytännön toteutus ja tutkimusviestinnän keinoin toteutettu raportointi. (Vilka ja Airaksinen 2003, 9-15.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä kannattaa ensin pohtia millaisella lähestymistavalla kehittämistyötä lähdetään viemään eteenpäin, sitten vasta konkreettisia menetelmiä. Näin saadaan nivottua myös toiminnalliseen työhön tutkimuksellisuus (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2014, 32-39).

1.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa Hämeen poliisilaitokselle pääpoliisiaseman pohjakuviin perustuva lohkojako sekä koulutusmateriaalia lohkovastaavien kouluttamista varten. Koulutusmateriaalin tarkoituksena on kouluttaa ja perehdyttää lohkovastaavat omiin tehtäviinsä. Asemalla voi tapahtua erilaisia vaaratilanteita, tulipalo, uhkaavan henkilön aiheuttama uhkatilanne tai vaikkapa läheisellä rautatieverkolla tapahtuva raideliikenneonnettomuus, jossa on osallisena kemikaaleja kuljettava juna. Lisäksi Pääpoliisiaseman lähellä on paljon teollisuutta, joissa syttyvä palo saattaa aiheuttaa tarpeen suojatoimille poliisiasemalla. Toteutettavassa koulutuksessa lohkovastaavat saavat itselleen tiedon siitä mitä he poikkeus- tai vaaratilanteissa tekevät. Lisäksi heille näytetään mitä tiloja poliisiasemasta heidän vastuulleen kuuluu. Koulutuksen saatuaan he kykenevät kouluttamaan palo- ja pelastusturvallisuutta omalle ryhmälleen ja näin ollen turvallisuuden taso nousee sekä myös turvallisuuskulttuuri kehittyy. Lisäksi tarkoituksena on, että tarvittaessa lohkovastaavat kykenisivät määrääjain tarkastamaan oman lohkonsa alkusammutuskaluston kunnan ja osaltaan varmistamaan, että kaikki osa-alueet esimerkiksi poistumisturvallisuuteen liittyen ovat kunnossa.

1.2 Kohdeorganisaatio

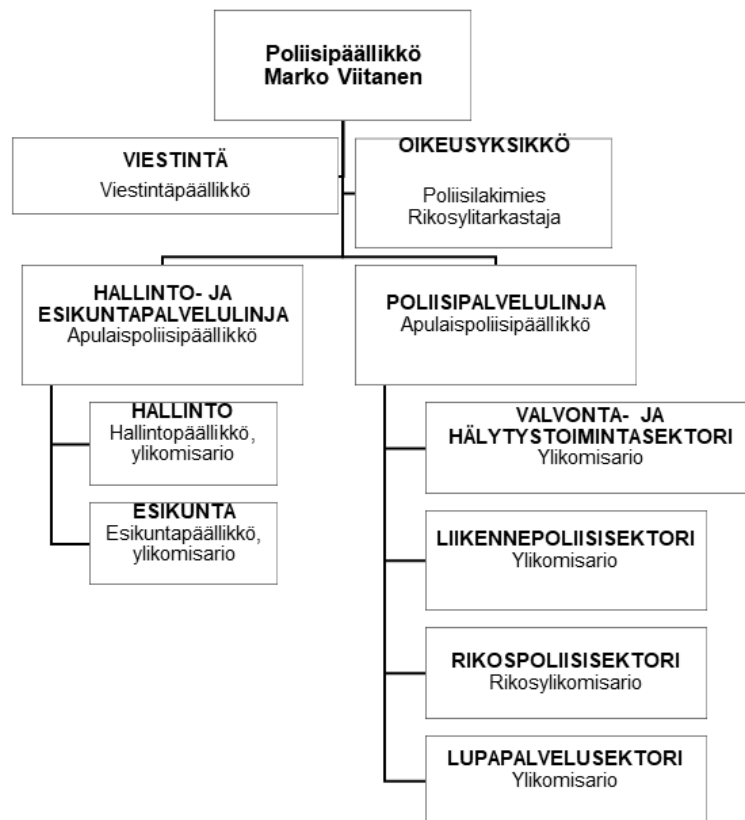
Hämeen poliisilaitos toimii Kanta- ja Päijät-Hämeen maakunnissa, kahdenkymmenenyhden kunnan alueella. Laitos on jaettu kahteen kenttäjohtoalueeseen maakuntajaon mukaisesti. Poliisiasemia sillä on kuusi kappaletta. Pääpoliisiasema on Lahdessa, muut asemat ovat Hämeenlinnassa, Forssassa, Heinolassa, Riihimäellä ja Orimattilassa (kuvio 1). Kiinniotettujen säilytystiloja on Lahden ja Hämeenlinnan asemilla. (Hämeen poliisi, 2022.)

Kuvio 1: Hämeen poliisilaitoksen aluekartta (Hämeen poliisilaitoksen esittelymateriaali)

Lahden pääpoliisiasema toimii entisellä Hennalan varuskunta-alueella ja rakennus on peruskorjattu poliisin käyttöön vuosina 2016-2018. Rakennus on kaksikerroksinen. Operatiivinen toiminta asemalla aloitettiin kesäkuussa 2018. Rakennuksessa työskentelee henkilöstöä vuorokauden ympäri. Tämän lisäksi rakennuksessa on kiinniotettujen säilytystilat (Lahden pääpoliisiaseman pelastussuunnitelma).

Poliisilaitosta johtaa poliisipäällikkö. Poliisilaitos on jaettu toiminnallisesti kahteen linjaan: hallinto- ja esikuntapalvelut ja poliisipalvelulinja. Lisäksi laitokseen kuuluu oikeusyksikkö. Hämeen poliisilaitoksen palveluksessa työskentelee yhteensä noin 550 henkilöä, joista poliiseja on noin 440. Henkilöstö koostuu kahdesta pääryhmästä, poliisimiehet ja muu henkilöstö (kuvio 2).

Kuvio 2: Hämeen poliisilaitoksen organisaatiokaavio

2 Palo- ja poistumisturvallisuus poliisiasemalla

Tässä kappaleessa käsitellään opinnäytetyön kannalta keskeistä lainsäädäntöä ja käsitteitä. Niiden avulla avataan lukijalle tutkimuksen sisältöä. Käsitteitä ja termejä on hyvä määritellä, jotta lukija ymmärtää lukemaansa. Käsitteiden avulla myös otetaan haltuun työn tutkimuksellinen näkökulma. (Vilka ym. 2003, 104-105)

Työturvallisuuslain (738/2002) perusteella työnantajan velvollisuus on antaa työntekijöille tarpeelliset ohjeet työpaikalle sijoitettujen paloturvallisuuslaitteiden tai -välineiden käytöstä. Lisäksi on annettava ohjeet siitä, minkälaisiin toimenpiteisiin työpaikalla tulipalon syytyessä on ryhdyttävä. Laki myös määrittää, että näihin toimintoihin liittyviä harjoituksia on järjestettävä tarvittaessa.

Työpaikan turvallisuuskulttuurille on erittäin tärkeää se, että henkilökunta osaa toimia oikein erilaisissa onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Kehitettäessä ja ylläpidettäessä työpaikan turvallisuuskulttuuria, turvallisen poistumisen harjoittelu erilaisten vaaratilanteiden varalta on tärkeää. Harjoittelun avulla siitä saadaan sujuvaa. Poistumista tulisi harjoitella vähintään kaksi kertaa vuodessa. (Linjala & Waitinen 2010, 6.)

Poistumisharjoitusten yhteydessä tehtyjen selvitysten perusteella osataan sanoa, että ihmiset toimivat kohteesta riippumatta samalla tavalla. Väitettä tukevat jotkin tositilanteissa tehdyt tutkimukset. Näiden tutkimusten perusteella tiedetään, että poistumistilanteissa ihmiset käyttäytyvät epäitsekkäästi ja pyrkivät ottamaan mallia muista ihmisistä. Miesten tiedetään ryhtyvän naisia aktiivisemmin alkusammutustoimiin. Yksi huomio on se, että yleensä vaaditaan kaksi tulipalon tunnusmerkkiä ennen kuin ihmiset alkavat toimia. (Linjala ym. 2010, 6.)

2.1 Pelastuslaki

Keskeisin pelastusturvallisuuteen vaikuttava laki on Pelastuslaki (2011/379). Lain tavoitteena on ihmisten turvallisuuden kehittäminen sekä onnettomuuksien määrän vähentäminen. Päämäärä kyseisellä lailla on taata ihmisten pelastaminen, tärkeiden toimintojen turvaaminen ja seurausten, eli vahinkojen rajaaminen onnettomuuden sattuessa. Tarkoitus on suojata ihmiset, omaisuus ja ympäristö.

Laissa säädetään erilaisia velvollisuuksia ihmisille, yrityksille, yhteisöille ja muille oikeushenkilöille tulipalojen ja onnettomuuksien ehkäisyyn, niihin varautumiseen ja toimintaan onnettomuustilanteissa. Lisäksi määritellään myös velvollisuudet onnettomuuden seurausten rajaimiseksi (Pelastuslaki 2011/379). Näin ollen pelastuslaki tuo poliisiasemalle veloitteen varautua monenlaisiin onnettomuustilanteisiin sekä pyrkiä ennalta ehkäisemään onnettomuuksia.

Pelastuslain 9§ määrittää kiinteistön omistajan tai haltijan velvollisuutta paloturvallisuuden suhteen seuraavasti:

” Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että rakennus, rakennelma ja sen ympäristö pidetään sellaisessa kunnossa, että tulipalon syttymisen, tahallisen sytyttämisen sekä leviämisen vaara on vähäinen, rakennuksessa olevat henkilöt pystyvät tulipalossa tai muussa äkillisessä vaaratilanteessa poistumaan rakennuksesta tai heidät voidaan pelastaa muulla tavoin.” (Pelastuslaki 2011/379). Tämä pelastuslain pykälä määrittää vastuuta siitä, että tässä tapauksessa rakennuksen haltijan on pidettävä huolta rakennuksen paloturvallisuudesta, esimerkiksi ettei käytäville ilmesty palokuormaa mikä voisi lisätä mahdollisen palon voimakkuutta tai vaikeuttaa rakennuksesta poistumista.

2.2 Poistumisturvallisuus

Helsingin pelastuslaitoksen internetsivujen mukaan poistumisturvallisuudella tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi tulipalotilanteessa kaikki rakennuksessa olevat pääsevät turvallisesti poistumaan rakennuksesta tai heidät kyetään pelastamaan (Helsingin pelastuslaitos, 2022).

Pelastuslain 10 § määrittää rakennusten omistajille tai haltijoille velvoitteita rakennusten uloskäyntien suhteen. Edellä mainittujen tahojen on huolehdittava siitä, että uloskäynnit ja kulkureitit ovat esteettömiä ja myös sellaisessa kunnossa, että niiden käyttö on tehokasta (Pelastuslaki 2011/379).

Poliisiasemalla käy päivittäin useita ihmisiä asioimassa sekä siellä on myös eri syistä vapautensa menettäneitä ihmisiä säilössä. Kiinniotetuilla henkilöillä ei ole mahdollisuutta poistua itsenäisesti säilytystiloista, johtuen siitä, että ne ovat lukittuja. Tämän vuoksi poistumisreittien ja poistumissuunnitelmien on oltava kunnossa. Osa, erityisesti poliisilain perusteella kiinniotetuista henkilöistä on monesti voimakkaasti päihtyneitä, eivätkä he päihtymyksensä vuoksi kykene välttämättä omatoimisesti liikkumaan. Ajoittain tilanne voi olla sellainen, että heidät joudutaan evakuoimaan henkilökunnan avustuksella. Tällöin on ensisijaisen tärkeää, että käytävät ja uloskäynnit ovat esteettömiä.

Kiinniotettujen säilyttämisen vuoksi Hämeen poliisilaitoksen, Lahden pääpoliisiasemalle sekä Hämeenlinnan poliisiasemalle on tehty pelastuslain 18§:n mukaiset poistumisturvallisuus selvitykset. Pelastuslain (379/2011) mukaan muun muassa rangaistuslaitoksissa ja muissa niihin verrattavissa kohteissa tulee laatia poistumisturvallisuus selvitys. Siinä toiminnanharjoittajan on suunniteltava millaisin toimenpitein, on huolehdittu siitä, että toimitiloissa oleskelevat henkilöt voivat turvallisesti poistua tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa, joko itsenäisesti tai avustettuna.

2.3 Pelastussuunnitelma

Pelastussuunnitelma on lakisääteinen, pelastuslain määrittämä asiakirja. Pelastuslain mukaan pelastussuunnitelma, josta ilmenee 14 §:n mukaiset toimenpiteet, on laadittava sellaiseen

rakennukseen tai muuhun vastaavaan kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai sitten henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamat vahingot voidaan arvioida olevan vakavat. Suunnitelman laatii rakennuksen tai kohteen haltija. Mikäli rakennuksessa on useita toiminnanharjoittajia, tulee rakennuksen haltijan laatia suunnitelma yhteistyössä kaikkien toiminnanharjoittajien kanssa. Jos rakennuksessa harjoitetaan 18 §:n mukaista toimintaa on rakennuksen haltijan laadittava pelastussuunnitelma aina yhteistyössä hoitolaitoksen ja palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittajan kanssa. (Pelastuslaki 2011/379)

Pelastussuunnitelma laaditaan aina rakennuksen asukkaita ja käyttäjiä varten, ei viranomaista varten (Pasi, Huhtala, Leino ja Majamaa 2021, 7). Tällä tarkoitetaan sitä, että pelastussuunnitelmaa ei tehdä sen vuoksi, että se on lakisääteinen, vaan se laaditaan sen vuoksi, että se toimii yhtenä turvallisuutta kehittäväänä välineenä. Pelastuslaki myös määrittää sen mitä pelastussuunnitelman tulee vähintään sisältää. Rakennuksen haltija voi oman tahtonsa mukaisesti tehdä laajemmankin suunnitelman.

Edellä mainitun perusteella poliisilaitos on velvollinen laatimaan pelastussuunnitelman hallitsemiinsa kiinteistöihin. Poliisiasemat ovat haasteellisia poistumisturvallisuuden ja pelastustoiminnan kannalta. Asemilla käy päivittäin useita ihmisiä asioimassa. Tämän lisäksi Hämeen poliisilaitoksella on kahdella asemalla kiinniotettujen säilytystilat, Lahden pääpoliisiasemalla ja Hämeenlinnan poliisiasemalla, jotka nekin tuovat oman haasteensa pelastusturvallisuuden suunnitteluun.

2.4 Organisaation varautuminen

Varautuminen määritellään valmistautumiseksi ennakolta erilaisiin onnettomuus- ja kriisitilanteisiin. Sen tavoitteena on yhteiskunnan ja yksilöiden toiminnan mahdollisimman häiriötön jatkuminen (Nikula 2022). Kyse on enemmänkin ajattelutavasta kuin mistään toimintaohjeesta. Konkreettisesti varautuminen voidaan käsittää monella eri tavalla, se riippuu siitä millä alalla toimitaan, mikä on lokaatio jne. (Löyttyniemi, Veikkolainen, 2022).

Erilaisia varautumisen toimenpiteitä ovat mm. valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, kaikenlaiset asiaan liittyvät etukäteisvalmistelut, koulutus ja valmiusharjoitukset (Nikula, 2022). Varautumissuunnittelu on erittäin tärkeää, jotta organisaation elintärkeät toiminnot saadaan toimimaan esimerkiksi poikkeustilanteessa.

Poliisilaitos ympäristössä tämä tarkoittaa sitä, että sen täytyy olla varautunut toimimaan häiriöttä tilanteessa kuin tilanteessa. Yhteiskunnan sisäisen turvallisuuden turvaajana poliisin tulee huolehtia siitä, että varautumis- ja valmiussuunnitelmat ovat ajan tasalla. Tärkeää on se, että ydintoiminnot ovat määriteltynä. Ydintoiminnoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä niitä

poliisin toimintoja, joiden tulee toimia häiriöttä 24/7. Tärkeimpinä ovat valvonta- ja hälytystoiminta, rikostorjuntasektorin ja tilannekeskuksen toiminta kuin yhtä lailla myös kiinniotettujen säilytystilojen toiminta. Geopoliittinen tilanne on osaltaan korostanut varautumisen merkitystä.

Iso osa varautumista on omatoiminen varautuminen. Omatoiminen varautuminen on vaaratilanteiden ennalta ehkäisemistä sekä varautumista niihin. Se pitää sisällään yksilön tai yhteisön valmistautumisen normaalista poikkeaviin tilanteisiin. Sen päämääränä on vaaratilanteiden ehkäisy sekä normaaliolojen häiriötilanteiden huomiointi ja myös poikkeusolojen toimenpiteiden valmistelu. (Keski-Suomen pelastuslaitos.)

Omatoimisesta varautumisesta määrätään lakisääteisesti pelastuslain 14 §:ssä (2011/379). Se määrittelee että, rakennuksen omistajan, haltijan tai toiminnanharjoittajan tulee omalta osaltaan toimia siten, että hän ehkäisee tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä mahdollisimman tehokkaasti. Tämän lisäksi on varauduttava henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen erilaisissa vaaratilanteissa. Laki velvoittaa myös varautumaan kaikkiin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin edellä mainitut tahot omatoimisesti kykenevät. Laissa on mainittu mm. tulipalojen sammuttaminen. 14§:n viimeinen momentti velvoittaa ryhtymään toimenpiteisiin, joilla turvataan poistuminen tulipalon sattuessa ja muissa vaaratilanteissa. Tämän lisäksi pitää ryhtyä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi.

Omatoimiseen varautumisen toteutumiseen vaikuttaa osaltaan työpaikalla vallitseva turvallisuuskulttuuri. Turvallisuuskulttuurilla tarkoitetaan organisaation toimintaperiaatteisiin liittyviä perusarvoja, normeja, olettamuksia ja odotuksia. Se nähdään myös organisaation tapana toimia turvallisuuden eteen. Voidaan ajatella, että turvallisuustyö on osa jokaisen työntekijän normaalia toimintaa, asemasta riippumatta. (Turvallisuusjohtaminen 2010, 5.)

Hyvällä turvallisuuskulttuurilla on moninaisia hyötyjä. Sillä on yhtymäkohtia niin henkilöstön työhyvinvointiin kuin työturvallisuuteenkin. Tämän lisäksi se vaikuttaa myös omaisuuden turvaamiseen. Työympäristön ollessa turvallinen siellä on hyvä työskennellä. Kun organisaatio huolehtii henkilöstön turvallisuudesta, se huolehtii myös sen hyvinvoinnista. (Linjala ym. 2010, 5.)

Turvallisuuskulttuuria voidaan luoda esimerkiksi siten, että nimetään vastuuhenkilöt tehtäviinsä. Heidät koulutetaan tehtävänsä ja he sitoutuvat siihen. Myös muuta henkilökuntaa tulisi kouluttaa. Vähintään heidän tulisi tutustua pelastussuunnitelmaan, osata tehdä hätäilmoitus, tuntea kiinteistön poistumisreitit ja tietää missä ovat kokoontumispaikat. Tärkeää on myös osata käyttää alkusammutuskalustoa ja ensiapuvälineistöä. Yhteisiä harjoituksia tulisi pitää ja kehittää toimintaa niistä saadun palautteen mukaan. Jokainen työntekijä tulisi sitouttaa tekemään turvallisuustyötä kehittääkseen työyhteisön turvallisuutta (Linjala ym 2010, 5-6).

2.5 Jokaisen vastuu

Pelastuslain toisen luvun kolmas pykälä määrittelee yleisen toimintavelvollisuuden. ”Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin” (Pelastuslaki 379/2011).

Pelastuslain 2 luvun 4 §, ” Jokaisen on oltava huolellinen tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi.

Jokaisen on mahdollisuuksiensa mukaan valvottava, että hänen määräysvaltansa piirissä noudatetaan tulipalon ja muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä” (Pelastuslaki 379/2011).

Jokainen työntekijä huolehtii oman työkohteensa ja toimialansa turvallisuuden ylläpitämisestä, vaarojen ja vahinkojen torjumisesta, sekä huolehtii siitä, että on selvillä lainsäädännön, ohjeiden, määräysten ja suunnitelmien edellyttämistä turvallisuuteen liittyvistä seikoista (Lahden pääpoliisiaseman pelastussuunnitelma).

2.6 Poikkeamatyökalu

Poliisiorganisaatiolla on käytössä poikkeamatyökalu, jolla ilmoitetaan esimerkiksi turvallisuuspoikkeamasta. Kyseinen työkalu löytyy intraverkosta ja sinne on kaikilla organisaation työntekijöillä pääsy. Järjestelmän tarkoitus on ylläpitää organisaatioturvallisuuteen liittyvien osalueiden tilannekuvaa. Lisäksi sillä seurataan turvallisuustyön vaikuttavuutta ja pyritään löytämään siihen mahdollisia kehityskohteita. Järjestelmä on kehitetty helpottamaan poikkeamatiedon keruuta ja analysointia. Yksi tarkoitus on turvallisuustyön kehittäminen työyhteisössä. Työkalulla voidaan tehdä ilmoituksia turvallisuuspoikkeamasta (myös läheltä piti-tilanteista), tietoturwapoikkeamasta, työtapaturmasta, virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta, viranomaisuhkauksesta sekä ajoneuvovauriosta. (Poliisihallitus, 2018.)

Ilmoituksen laatii se joka, turvallisuuspoikkeaman havaitsee tai johon se kohdistuu. Tilanteessa missä turvallisuuspoikkeama kohdistuu useampaan henkilöön, ilmoituksen tekee tilanetta johtanut henkilö. Oikeudet ilmoitusten katseluun ja käsittelemiseen ovat vain turvallisuustoimijoilla, turvallisuuspäälliköllä, työsuojelupäälliköllä sekä -valtuutetulla. Tätä työkalua tulisi työntekijöiden käyttää todella matalalla kynnyksellä. (Poliisihallitus, 2019.)

3 Kehittämiskysymys ja työssä käytetyt menetelmät

Tämän työn tavoitteena on luoda Lahden pääpoliisiaseman aluevastaaville koulutusmateriaali, jonka avulla heidät voidaan kouluttaa tehtäviinsä. Sitä varten selvitettiin mikä on heidän osaamisensa tehtävään ja miten sitä voitaisiin kehittää? Saadun selvityksen perusteella on tarkoitus luoda kyseinen koulutusmateriaali.

Tässä opinnäytetyössä on käytetty laadullista tutkimusmenetelmää. Tiedonkeruu menetelminä käytettiin havainnointia sekä haastattelua. Seuraavissa kappaleissa kuvataan niitä menetelmiä, joita kehittämistyössä käytettiin. Työ aloitettiin perehtymällä poliisiaseman pelastussuunnitelmaan sekä Helsingin pelastuslaitoksen omatoimisen varautumisen auditointimalliin. Auditointi manuaalista luotiin ennako-oletuslista havainnointikierrosten tueksi. Tämän jälkeen tehtiin kiinteistöön havainnointikierrokset. Oletuslistaan tehtiin muistiinpanot, joita kierrosten jälkeen verrattiin auditointimanuaalin yksityiskohtaisemmin. Vertailun jälkeen voitiin todeta, se millä tasolla rakennuksessa ollaan tarkasteltujen osa-alueiden osalta. Tämän jälkeen suunniteltiin asiantuntijoille suunnatut kysymykset, joiden tukena käytettiin myös tehtyjä havaintoja.

3.1 Havainnointi

Yhtenä tiedonhankinnan menetelmänä käytettiin havainnointia. Havainnointia voidaan käyttää täysin itsenäisesti tai vaikkapa haastattelun tukena. Etuna havainnoille on se, että sen avulla saadaan informaatiota mm. organisaation toiminnasta. Havainnointia voidaan tehdä myös fyysisiin kohteisiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka). Opinnäytetyön tekemistä varten havainnoitiin Lahden pääpoliisiaseman infrastruktuuria. Havainnointikäyntien lisäksi perehdyttiin myös aseman pelastussuunnitelmaan ja pohjakuviin. Havainnoin tuloksia dokumentoitiin muistivihkoon, sillä ajatuksella että niiden avulla voidaan luonnostella asemalle lohkojako ja muita havainnoinnista saatuja tuloksia tarkasteltiin myös Helsingin pelastuslaitoksen omatoimisen varautumisen auditointimallin mukaisesti. Omatoimisen varautumisen auditoinnin osa-alueet on kuvattu kuviossa 3. (Omatoimisen varautumisen auditointimalli, 2012).

Kuvio 3: Omatoimisen varautumisen auditointi (hel.fi)

Havainnointitekniikkana käytettiin strukturoimatonta havainnointia. Haluttaessa mahdollisimman paljon ja monipuolisesti ennakkotietoa asiasta, käytetään kyseistä menetelmää (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Tässä työssä havainnointi keskittyi poliisiaseman turvallisuuden liittyviin asiakirjoihin, rakenteelliseen paloturvallisuuteen ja turvallisuustekniikkaan. Ihmisten tai organisaation toimintaa ei havainnoitu. Näin ollen havainnoijan ei tarvinnut määrittää omaa rooliaan kovinkaan tarkasti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Auditointimanagerissa määritellyistä osa-alueista havainnointi kohdistui, turvallisuuden liittyviin asiakirjoihin, näistä tarkasteltiin jokin aika sitten päivitettyä pelastussuunnitelmaa sekä tutustuttiin myös poistumisturvallisuusselvitykseen. Rakenteellista paloturvallisuutta tarkasteltaessa pääpaino oli poistumisreiteissä, niiden avoimuudessa ja merkitsemisessä. Turvallisuustekniikan osalta havainnointi keskittyi alkusammutuskalustoon. Seuraavissa kuvioissa on esitetty auditointimallin arviointiperustetaulukot havainnoitujen osa-alueiden kohdalta.

C: TURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT ASIAKIRJAT

Omatoimisen varautumisen toteuttaminen tulee olla suunnitelmallista ja se dokumentoidaan pelastussuunnitelmaan, mikäli toimija on velvollinen laatimaan pelastussuunnitelman. Pelastussuunnitelman ja muiden turvallisuuteen liittyvien asiakirjojen tulee pohjautua toiminnan erityispiirteisiin ja onnettomuusriskeihin. Asiakirjojen tulee olla ajantasaisia ja kaikkien asianosaisten käytettävissä. Olennaista on, että henkilöstö (tai asukkaat) osaavat toimia niiden mukaisesti.

Osa-alueen lain vaatima taso perustuu pelastuslain 379/2011 säännöksiin 8, 14-15 ja 18-21 §.

1 Heikko taso	2 Puutteellinen taso	3 Lain vaatima taso	4 Omaehtoinen taso	5 Edistysellinen taso
Ca: Pelastussuunnitelma				
Pelastussuunnitelmaa ei ole laadittu tai se on merkittävästi puutteellinen.	Pelastussuunnitelma on osittain puutteellinen tai siinä ei ole huomioitu kaikkia kohteen erityispiirteitä.	Pelastussuunnitelma on laadittu lainsäädännön vaatimusten mukaisesti ja siinä on huomioitu toiminnan sekä kohteen erityispiirteet.	Pelastussuunnitelma tai muu asiakirja kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Pelastussuunnitelma tai muu asiakirja kattaa toiminnan keskeytyminen ja siitä toipumisen.
Cb: Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat				
Asiakirjoja ei ole tai ne ovat merkittävästi puutteellisia.	Asiakirjat ovat osittain puutteellisia.	Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat ovat asianmukaisia.	Asiakirjat ylittävät lainsäädännön vaatimukset	Asiakirjat on otettu osaksi pelastussuunnitelmaa tai muuta organisaation kannalta loogista kokonaisuutta.
Cc: Asiakirjojen ajantasaisuus ja käytettävyys				
Asiakirjat tai merkittävät osa niistä on vanhentuneita tai ei ole asianosaisten käytettävissä.	Asiakirjoissa on yksittäisiä vanhentuneita tietoja tai osa asiakirjoista ei ole asianosaisten käytettävissä.	Asiakirjat ovat ajantasaisia ja asianosaisten käytettävissä.	Myös muut kuin lakisääteiset turvallisuuteen liittyvät asiakirjat ovat ajantasaisia ja päivitettyjä.	Käytettävyyteen ja luottavuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota.

Kuvio 4: Omatoimisen varautumisen auditointimalli, turvallisuuden liittyvät asiakirjat (hel.fi)

D: RAKENTEELLINEN PALOTURVALLISUUS

Rakenteellinen paloturvallisuus muodostaa omatoimisen varautumisen fyysisen perustan. Omatoimiseen varautumiseen kuuluu se, että toimija pyrkii rakenteellisin keinoin ehkäisemään onnettomuuksien syntymistä, turvaa poistumismahdollisuudet onnettomuustilanteessa, ehkäisee onnettomuuksien vaikutusten leviämistä ja turvaa pelastustoiminnan onnettomuustilanteen aikana.

Osa-alueen lain vaatima taso perustuu pelastuslain 379/2011 säännöksiin 9-11, 13-14, 18 ja 22 §.

1 Heikko taso	2 Puutteellinen taso	3 Lain vaatima taso	4 Omaehtoinen taso	5 Edistyksellinen taso
Da: Onnettomuuksien syntymisen ehkäisy				
Onnettomuuksien syntymisen ehkäisystä on selkeitä onnettomuusvaaran aiheuttavia puutteita.	Onnettomuuksien syntymisen ehkäisemisessä on yksittäisiä puutteita.	Onnettomuuksien syntymistä ehkäistään rakenteellisin keinoin: Rakennuksen rakennusluvanmukainen kunto ja käyttö (ml. tavaroiden säilyttäminen) Pintamateriaalien ja sisusteiden asianmukainen luokitus Ilmanvaihtojärjestelmien ja sähkölaitteistojen huolto ja kunnossapito	Tuhotöiden ehkäisyä on tehostettu rakenteellisin, teknisin tai henkilövalvonnan keinoin.	Materiaalien ja sisusteiden paloturvallisuus ylittää lakisääteiset vaatimukset.
Db: Poistumismahdollisuuksien turvaaminen				
Poistumisturvallisuudessa on merkittäviä puutteita.	Poistumisturvallisuudessa on yksittäisiä puutteita.	Poistumisturvallisuudesta on huolehdittu ja uloskäytävät ovat määräysten mukaiset.	Uloskäytävien esteettömyys ja käytökelpoisuus tarkastetaan säännöllisesti ja suunnitelmallisesti.	Poistumisturvallisuutta on parannettu yli lakisääteisen vaatimustason.
Dc: Onnettomuuksien vaikutusten rajoittaminen				
Palo-osastoinnissa tai pelastustoiminnan edellytyksissä on merkittäviä puutteita.	Palo-osastoinnissa tai pelastustoiminnan edellytyksissä on yksittäisiä puutteita.	Onnettomuuksien vaikutuksia voidaan rajoittaa rakenteellisesti: Palo-osastointi on kunnossa. Pelastustoiminnan edellytykset on varmistettu	Pelastustoiminnan edellytyksiä on parannettu riskiperusteisesti.	Palo-osastointia on parannettu riskiperusteisesti.

Kuvio 5: Omatoimisen varautumisen auditointimalli, rakenteellinen paloturvallisuus (hel.fi)

E: TURVALLISUUSTEKNIikka

Turvallisuustekniikka toimii apuna onnettomuusriskienhallinnassa. Omatoimiseen varautumiseen kuuluu se, että toimija varmistaa riittävän teknisin keinoin onnettomuuksien havaitsemisen, niistä varoittamisen, alkusammutusvalmiuden sekä turvaa toiminnan onnettomuustilanteen aikana. Turvallisuustekniikan kunnossapitoon ja toimivuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Osa-alueen lain vaatima taso perustuu pelastuslain 379/2011 säännöksiin 12-14 ja 17-18 §.

1 Heikko taso	2 Puutteellinen taso	3 Lain vaatima taso	4 Omaehtoinen taso	5 Edistyksellinen taso
Ea: Onnettomuuden havaitseminen ja siitä varoittaminen				
Kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä laitteista/järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.	Järjestelmien/laitteiden toiminnassa, huollossa tai dokumentaatiossa on yksittäisiä selkeitä puutteita.	Onnettomuuden havaitsevat ja siitä varoittavat järjestelmät/laitteet: Asianmukaisuus ja toimivuus Huolto ja kunnossapito sekä dokumentaatio	Olemassa olevia järjestelmiä/laitteita on parannettu yksittäisillä riskiperusteisilla toimenpiteillä.	Kohteessa on lakisääteisten laitteiden ja järjestelmien lisäksi muita onnettomuuden havaitsevia tai siitä varoittavia järjestelmiä.
Eb: Alkusammutusvalmius				
Kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä laitteista/järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.	Järjestelmien/laitteiden toiminnassa, huollossa tai dokumentaatiossa on yksittäisiä selkeitä puutteita.	Alkusammutukseen käytettävät järjestelmät/laitteet: Asianmukaisuus ja toimivuus Huolto ja kunnossapito sekä dokumentaatio	Alkusammutusvalmiutta on parannettu riskiperusteisesti.	Kohteessa on omaehtoinen automaattinen sammutuslaitteisto vähintään riskialttiimmassa osassa kiinteistöä tai sen ollessa lakisääteinen vaatimus sitä on parannettu riskiperusteisesti.
Ec: Onnettomuustilanteiden aikana käytettävä turvallisuustekniikka				
Kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä laitteista/järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.	Järjestelmien/laitteiden toiminnassa, huollossa tai dokumentaatiossa on yksittäisiä selkeitä puutteita.	Onnettomuuden aikana käytettävät järjestelmät/laitteet: Asianmukaisuus ja toimivuus Huolto ja kunnossapito sekä dokumentaatio	Olemassa olevia järjestelmiä/laitteita on parannettu yksittäisillä riskiperusteisilla toimenpiteillä.	Kohteessa on lakisääteisten laitteiden ja järjestelmien lisäksi muita onnettomuustilanteen aikaisia toimintamahdollisuuksia parantavia järjestelmiä.

Kuvio 6: Omatoimisen varautumisen auditointimalli, turvallisuustekniikka (hel.fi)

3.2 Haastattelu

Toisena tiedonkeruun menetelmänä käytettiin haastatteluita. Tiedonkeruutapana haastattelu on yksi käytetyimpiä. Siinä haastattelija ja haastateltava keskustelevat enemmän tai vähemmän strukturoidusti. Keskustelu voi olla myös erittäin laveaa, niistä aiheista, jotka kuuluvat tutkittavaan aiheeseen. Haastattelun tarkoitus on kerätä tutkimusaineistoa. Keräämisen jälkeen aineisto analysoidaan ja tulkitaan, tutkimustehtävän selvittämiseksi. (Hyvärinen, Suoninen, Vuori, 2022.)

Hirsjärvi ja Hurme toteavat kirjassaan Tutkimushaastattelu (42-43, 2000), että haastattelu on vuorovaikutustilanne, jolla on seuraavanlaisia piirteitä. Haastattelija suunnittelee haastattelun ennalta. Se tapahtuu tutustumalla tutkimuksen kohteen teoriaan ja käytäntöön. Haastattelija on myös se, joka panee tapahtuman alulle ja ohjaa sitä. Hän myös tavallisesti joutuu jollain tapaa motivoimaan haastateltavaa sekä ylläpitämään motivaatiota. Toisin kuin haastateltava, haastattelija tuntee oman roolinsa. Haastateltava oppii sen haastattelun aikana. Tärkeää on, että haastateltava voi luottaa siihen, että häneltä saatuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti

Tässä opinnäytetyössä käytettiin puolistrukturoitua sähköpostihaastattelua organisaation paloja poistumisturvallisuuden nykytilan kartoittamiseksi. Ennalta laaditut kysymykset lähetettiin niille pääpoliisiasemalla työskenteleville henkilöille, jotka ovat pelastussuunnitelmassa nimetty jonkin alueen vastuuhenkilöksi. Haastattelukysymykset ovat opinnäytetyön liitteenä 1. Tarkoitus oli selvittää se, kuinka hyvin kukin tietää oman tehtävänsä ja kuinka hyvin heidät on asiaan perehdytetty. Haastateltavat valikoituivat tehtävänsä perusteella. Katsottiin, että heillä on paras tieto käsiteltävää aihetta koskien. He kaikki ovat olleet aluevastuuhenkilöinä useamman vuoden, eli omaavat hyvän kokemuksen käsiteltävästä asiasta. Asiantuntijoina heillä on parhaat tiedot aiheeseen liittyen ja tätä kautta heidän haastattelemisellansa on suuri hyöty tämän työn kannalta (Elbella 2016).

3.3 Aineiston analysointi

Laadullisen aineiston analysointiin on olemassa monia erilaisia näkökulmia ja tapoja tarkastella aineistoa. Niiden avulla tulee aineisto käydä systemaattisesti läpi. Yksi vaihtoehto on aineiston tiivistäminen, jos sen avulla kyetään tuottamaan ymmärrystä siihen, miten se tuo lisäarvoa tutkimuskysymyksiin vastaamiseen. Ideana on, että aineiston kokoamisen jälkeen pienestä pitäisi saada jotain suurempaa. Tällä tarkoitetaan sitä, että aineistosta voitaisiin löytää muutakin kuin vain yksittäisiä vastauksia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Havainnoinnin tulokset analysoitiin tehtyjen muistiinpanojen pohjalta. Muistiinpanoja verrattiin omatoimisen varautumisen auditointimallin eri osa-alueisiin. Lisäksi poliisiaseman pelastussuunnitelman eri osa-alueita tarkasteltiin edellä mainitun auditointimallin pohjalta.

Tehtyjen havaintojen avulla luotiin pohjaa koulutusmateriaalin ja lohkojakokartan tekemiselle. Havainnoinnin tuloksia käytettiin myös osaltaan haastattelukysymysten rakentamiseen.

Tässä opinnäytetyössä haastatteluaineistoa on käsitelty yhtenä massana, josta on pyritty löytämään se olennainen tieto, joka vastaa kehittämiskysymykseen ja jonka avulla lopullinen tuotos eli koulutuspaketti voidaan rakentaa. Analysoinnissa pyritään tiivistämään vastausten keskeinen anti ja sen lisäksi siihen liitetään omia tulkintoja ja teoriaa mukaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Vastauksista saatua tiivistettyä tietoa, tarkasteltiin siten, että siitä saatiin esille se ydin, jonka pohjalta voitiin lähteä suunnittelemaan tämän työn tuloksena syntynyttä koulutusmateriaalia.

4 Tulokset

Seuraavissa luvuissa käsitellään havainnoinnin ja haastattelun tuloksia. Ensimmäisenä käydään läpi havainnoinnin tulokset ja sen jälkeen haastattelun tulokset. Havainnoinnin tulokset on avattu jaotellen ne tarkasteltujen osa-alueiden mukaisesti ja haastattelun tulokset on käyty läpi kysymys kerrallaan.

4.1 Havainnoinnin tulokset

Havainnointikierrosten aikana sekä turvallisuusmateriaaleihin perehtyen saatiin riittävästi tietoa kohderakennuksen paloturvallisuuden nykytilasta. Alkusammutuskalusto oli helposti saatavilla ja asianmukaisesti merkitty. Määräaikaishuoltotoimet olivat ajallaan suoritettuja. Poistumisreitit olivat pääsääntöisesti siistejä ja tyhjiä. Yhdellä käytävällä oli tyhjä pahvilaatikko, jonka havainnoitsija samalla poisti ja toimitti roskakatokseen kartonginkierrätysastiaan. Erään ulko-oven läheisyyteen oli kerätty muutama kuormalava. Niiden siinä olemiselle oli kuitenkin syynsä, ne oli kerätty keskitetysti siihen odottamaan samana päivänä tapahtuvaa poistoa varten. Rakenteellisen paloturvallisuuden osalta kokonaisarvosana on 3. Joillakin osa-alueilla, esimerkiksi rakenteellinen ja henkilövalvonta on tasolla 4 (Omatoimisen varautumisen auditointimalli, 12). Porraskäytäviä ja ulko-ovia ei ollut erityisesti merkitty millään työntekijöiden huomiota herättävällä tavalla. Kohteen palo-ovet olivat kokoaikaisesti kiinni ja näin ollen palo-osastointi toteutui. Lisäksi pelastustoiminnan edellytykset olivat turvattu (Omatoimisen varautumisen auditointimalli, 12).

Pelastussuunnitelman sijainti intrassa ei välttämättä ole koko henkilökunnan tiedossa, joten sen löydettävyyttä parannettiin havaintojen perusteella jo opinnäytetyön tiedonkeruu vaiheessa.

Onnettomuusriskienhallinnan määrittelyssä oli pelastussuunnitelmassa jonkin verran puutteita. Arvioidessa sitä auditointimateriaalin mukaisesti oltiin tasolla 2 (Omatoimisen

varautumisen auditointimalli, 8). Pelastussuunnitelma oli päivitetty viimeksi vuonna 2020 ja isolta osin se oli ajantasainen ja tasolla 3 (Omatoimisen varautumisen auditointimalli, 10).

Kohderakennuksen pelastussuunnitelma auditointimateriaalin asteikolla mitattuna tasolla 3 (Omatoimisen varautumisen auditointimalli, 10). Pelastussuunnitelmaa tarkasteltaessa sieltä löytyy 14 kohtainen lista turvallisuusvalvojista ja heidän varahenkilöistään. Jokaiselle heistä on annettu vastuulleen jokin laitoksen toiminto, ei niinkään selkeää aluetta, joka olisi sidottu esimerkiksi selkeästi johonkin rakennuksen osaan.

Havainnoinnin perusteella koulutusmateriaaliin sisällytetään tietoa siitä, mistä laitoksen pelastussuunnitelma löytyy, poistumisreiteistä, alkusammutuskaluston ja ensiapuvälineistön sijainnista. Lisäksi lohkojakoja tehdessä porraskäytävät ja poistumisreittien ovet tullaan merkitsemään siten, että henkilökunta kykenee ne riittävän helposti huomioimaan.

4.2 Haastattelun tulokset

Haastattelukysymykset lähetettiin kaikkiaan 13 henkilölle. Niihin vastasi 10 henkilöä. Yleisesti tarkastellen vastaukset olivat melko lailla samantyyliisiä. Vain muutamia pieniä poikkeuksia niissä oli havaittavissa. Vastauksista nousi esille, etteivät kaikki vastuuhenkilöt olleet saaneet perehdytystä tehtäviinsä ja ne ketkä olivat saaneet, olivat sitä mieltä, että koulutusta tarvitaan lisää. Tällä perusteella voitiin havaita se, että tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyvälle koulutuspaketille on tarvetta.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, ovatko vastaajat saaneet koulutusta paloturvallisuuden liittyvissä asioissa? Tähän kysymykseen suurin osa vastaajista vastasi, että saatu koulutus oli toimitilasuunnittelijan johdolla tehty turvallisuuskävely. Kolme vastaajaa kertoi, ettei ole saanut minkäänlaista koulutusta nykyisellä asemalla. Edellisellä asemalla koulusta oli saatu. Ne vastaajat, jotka kertoivat osallistuneensa turvallisuuskävelyyn, ovat osallistuneet siihen vain yhden kerran vuoden 2018 jälkeen. Yksi vastaaja kertoi, ettei ole saanut palo- ja poistumisturvallisuuden liittyen minkäänlaista perehdytystä tai koulutusta. Vastausten perusteella voitiin todeta, että kaikkia vastuuhenkilöitä ei ole riittävästi perehdytetty palo- ja poistumisturvallisuutta koskeviin asioihin.

Ohessa muutamia vastauksia ensimmäiseen kysymykseen:

Kyllä, ryhmänä käytiin taloon tullessamme muistaakseni toimitilasuunnittelija N:n kanssa pikku kävelyllä.

Ei mitään ihmeellistä, toimitilasuunnittelija N kertoi toiminnasta.

Toisessa kysymyksessä kysyttiin, tietääkö vastaaja olevansa pelastussuunnitelmassa määritellyn alueen vastuuhenkilö? Kaikki vastanneet tiesivät olevansa pelastussuunnitelmassa

määritelty vastuuhenkilö. Osa kertoi saaneensa asiasta sähköpostin, jossa heille oli kerrottu heidän olevan tietyn alueen tai osaston vastuuhenkilö. Osa vastaajista kertoi olevansa aluevastaavan varahenkilö. Heille kysymykset lähetettiin sen takia, että varsinainen aluevastaava oli jostain syystä poissa töistä, vuorotteluvapaalla, virkavapaalla tms. Kaikki vastanneet tiesivät, että heille on pelastussuunnitelmassa vastuutettu jokin tietty alue.

Vastaaja H1 vastasi kysymykseen: Tiedän, olen saanut s-postin missä asia tuli ilmi.” Vastaaja H2 kertoi: Juu tiesin olevani joku lupakäytävän hemmo.

Kolmas kysymys pyrki selvittämään tietävätkö vastaajat kuka vastaa heidän alueensa/osastonsa pelastusturvallisuudesta pelastussuunnitelman mukaan. Vastaajat joko tiesivät olevansa aluevastaavia tai sitten varahenkilöitä. Näiltä osin voidaan siis todeta, että tiedottaminen asiasta on toiminut hyvin. Kenellekään vastaajista ei ollut epäselvää kuka vastaa oman alueen pelastusturvallisuudesta.

Kysymys 4:n avulla selvitettiin vastaajien kouluttamista vastuuhenkilön tehtäviin. Tässä kohdassa vastauksissa oli pientä hajontaa. Iso osa vastaajista kertoi, ettei ollut saanut mitään koulutusta omiin, tässä kyselyssä mainittuihin tehtäviinsä. Kolme vastaajista kertoi, että oli saanut jotain koulutusta. Näiden vastausten perusteella todettiin, että koulutusta tulee järjestää.

Vastaaja H3:n vastaus kysymykseen oli: Ei varsinaisesti, mutta em. pieni kävely varmaan toimi jonkinmoisena koulutuksena.

Viides kysymys oli jatkoa neljänteen kysymykseen. Sen avulla haluttiin selvittää millaista koulutusta vastuuhenkilöt ovat saaneet. Ne ketkä olivat saaneet koulutusta tai jonkinlaista perehdytystä tehtäviin, vastasivat sen päänsääntöisesti olleen kysymyksessä 1 mainittu turvallisuuskävely. Vastaaja S:n vastauksesta kävi ilmi, että turvallisuuskävelyn yhteydessä oli käyty läpi alkusammutuskaluston toimintaa, mm. palopostin letkua oli vedetty ulos kaapista ja testattu miten sitä käytetään. S vastasi ” Toimitilasuunnittelija Hämeen pl on ollut antamassa koulutusta ja olen mm. päässyt letku hommia seuraamaan.” Tämän kysymyksen avulla kyettiin hahmottamaan tulevan koulutuspaketin sisältöä.

Vastaaja H3 mainitsi, että lisäksi tekniikan tilat on käyty läpi vuonna 2018 tai 2019 pelastuslaitoksen henkilöstön (palotarkastajan) toimesta ja silloin mm. päivitettiin sammutuspeitteitä ja -vahtoja tekniikan tiloihin.

Kuudentena kysyttiin, jos vastasit ei, millaista koulutusta toivoisit saavasi? Kaikki tähän kysymykseen vastanneet toivoivat saavansa koulutusta. Vastaaja H4 oli sitä mieltä, että ” Kaiken kattava koulutus, mitä minun pitää vastuuhenkilönä osata ja tietää, jotta osaan ohjeistaa muita. Minulla ei ole tiedossa, mitä tarkalleen ottaen vastuulleni kuuluu.” Kaikista vastauksista tuli ilmi, että vastuuhenkilöt halusivat riittävän perehdytyksen tehtävään, jotta he voivat kouluttaa ja opastaa muita. Koulutuksen tulisi muutaman vastaajan mielestä olla sellaista, että se on helppo jalkauttaa koko ryhmälle. Vastaaja H3:n mielestä koko ryhmänkään

kouluttaminen ei olisi huono idea. Toivottiin myös, että turvallisuuskävelyt olisivat säännöllisiä, kaikki paikat, poistumisreitit, alkusammutuskaluston sijainti jne. tulisivat tutuiksi ja pysyisivät mielessä. Yhteenvedona tämän kysymyksen osalta voidaan todeta, kaikkien vastaajien mielestä koulutus on tarpeellista ja sen tulisi olla riittävän kattavaa, jotta he osaisivat ohjeistaa muita. Lisäksi koulutuksen tulisi olla sellaista, että se on helppo jalkauttaa eteenpäin.

Seitsemäs kysymys oli, että osaavatko haastatellut määritellä, millaisia tehtäviä aluevastaavalle (tulevaisuudessa lohkovastaavalle) kuuluu? Varsinaisesti vastaajat ei osanneet määritellä mitä aluevastaavan tehtäviin kuuluu. Kuitenkin hyviä ideoita ja ajatuksia vastauksista oli luettavissa. Päällimmäisenä voidaan nostaa poistumisturvallisuus. Monessa vastauksessa yhtenä tärkeimpänä tehtävänä pidettiin sitä, että vastuuhenkilö varmistaa alueensa tilojen olevan tyhjiä ennen kuin itse poistuu rakennuksesta. Yhdessä vastauksessa mainittiin myös tarkastettujen tilojen merkitseminen esim. ”Post it” lapulla. Myös alkusammutuksen kouluttamista lohkovastaaville kaivattiin. Yksi vastaaja toivoi myös, että lohkovastaavat kykenisivät tekemään jonkinlaista riskienarviointia ja kartoitusta paloturvallisuuden parantamiseksi. Lisäksi hän mainitsi, että lohkovastaavan olisi hyvä osata säännöllisin väliajoin tarkastaa esimerkiksi oman alueensa alkusammutuskaluston kunto. Yhtenä esimerkkinä hän mainitsi tarkastuspäivämäärien voimassaolon, vaikkapa jauhesammuttimista.

Viimeisenä kysyttiin, miten mielestäsi palo- ja poistumisturvallisuutta voitaisiin yksikössämme kehittää? Tähän kysymykseen tuli erilaisia vastauksia. Yhteistä niille kaikille oli se, että esitettiin säännöllistä kertausta paloturvallisuusasioihin. Yhtenä esimerkkinä nousi esille turvallisuuskävely. Vastaajista yli puolet mainitsi turvallisuuskävelyn vastauksessaan. Myös poistumisharjoitukset nähtiin tärkeänä. Yksi vastaajista kertoi, että häntä on joskus palohälytyksen tullessa pyydetty sammuttamaan hälytin koska se häiritsi työntekoa. Samassa vastauksessa myös kerrottiin, että nykyään ei kukaan enää kyseenalaista käskyä poistua rakennuksesta.

Säännölliset kertauskoulutukset nähtiin myös tärkeänä sen vuoksi, että ajoittain yksikkö rekrytoi uutta henkilöstöä ja heillä ei ole riittävästi tietoa esimerkiksi poistumisreiteistä tai kokoontumispaikoista jne. Kehittämideoita tuli jokaisesta vastauksesta, ne edesauttoivat materiaalin luomista tarpeiden mukaiseksi.

Vastaaja H4 esitti, että koulutetaan vastuuhenkilöt hyvin, jotta he voivat kouluttaa oman osastonsa. Myös jonkinlaista alkusammutuskaluston hallintaa olisi hyvä kouluttaa.

5 Koulutusmateriaalin sisältö

Havainnoinnin tulosten perusteella tuotoksena tässä opinnäytetyössä syntyi Lahden pääpoliisiasemalle selkeä, isolta osin tiettyjä osastorajoja mukaileva, pohjapiirustuksiin perustuva lohkojako. Havainnoinnin sekä haastattelun pohjalta tehtiin lohkovastaavien koulutukseen

tarkoitettu koulutusmateriaali. Materiaali työstettiin sen mukaisesti mitkä seikat nousivat esiin kehittämistyön edetessä. Vastauksista kävi ilmi, että materiaalin tulisi sisältää selkeä kuvaus siitä minkälainen lohkojako on, kuka vastaa lohkon pelastustoimenpiteistä. Mitkä ovat lohkovastaavien tehtävät, niin arjessa kuin sitten poikkeus- ja vaaratilanteessa. Alkusammutuskaluston käyttö ja se miten niiden sijainti on rakennuksessa merkitty, oli vastausten perusteella oleellinen asia mikä tulisi olla koulutusmateriaalissa. Turvallisuuskävelyt nousivat vastauksista selkeästi esiin. Vastaajat olivat sitä mieltä, että niiden avulla heidän on helppo myöhemmin jalkauttaa heille koulutettavia asioita eteenpäin. Evakuointitilanteisiin liittyen vastaajat pitivät tärkeänä, että koulutusmateriaalissa käsitellään sitä kuka vastaa tilojen tyhjentämisestä ja sen varmistamisesta, että tilat varmasti ovat tyhjäät siinä tilanteessa, kun ne täytyy tyhjentää.

Koulutuksen kesto on kahdesta neljään tuntia. Kestoon vaikuttaa olennaisesti se kuinka paljon henkilöstön koulutukseen voidaan resurssien puitteissa järkevästi käyttää aikaa. Lohkovastaavien koulutus koostuu teoriaosuudesta sekä turvallisuuskävelystä. Seuraavissa kappaleissa on esitetty koulutuksen sisältö yksityiskohtaisesti. Teoriakoulutuksen tukena käytettävä Power-Point-esitys on esitetty liitteessä 2.

5.1 Luentomateriaalin sisältö

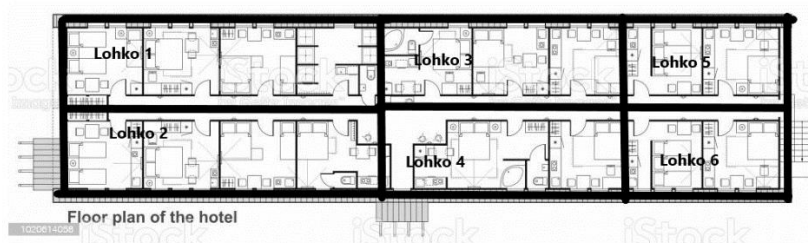
Lohkovastaavien koulutukset tullaan aloittamaan palon kehittymisnopeudesta kertovilla videoilla. Niillä havainnollistetaan se, kuinka vähän aikaa tulipalon syttyessä on toimia. Samassa yhteydessä käydään läpi mistä laitoksen pelastussuunnitelma on löydettävissä ja mitä muita turvallisuuteen liittyviä asiakirjoja lohkovastaaville on löydettävissä. Tarkoituksena on, että lohkovastaavat kykenevät koulutuksen jälkeen opastamaan muuta henkilökuntaa tarvittaessa löytämään rakennukseen tehdyn pelastussuunnitelman.

Koulutuksen alussa käydään läpi myös vastuuhenkilöluettelo. Ajatuksena on, että tarkastellaan koko turvallisuusorganisaatio. Tarkoituksena tällä on opastaa se, kuka vastaa mistäkin toiminnosta ja millä tasolla.

5.1.1 Lohkojako

Poliisiaseman pelastussuunnitelmaan on kirjattu aluevastaavat. Heidän alueensa noudattaa joko tietyn osaston rajoja tai sitten jonkin erityistoiminnon tiloihin perustuvaa jakoa (Lahden pääpoliisiaseman pelastussuunnitelma). Tämän työn tuotoksena kyseinen aluejako ja sitä kautta vastuuhenkilöjako rakennetaan lähes kokonaan uusiksi. Laitokselle tehdään uudenlainen lohkojako, joka vastaa enemmänkin tiettyjen osastojen toimitiloihin perustuvaa rajaaamista. Tällöin jaosta saadaan selkeämpi ja myös vastaavat ja varahenkilöt on helpompi nimetä.

Kuviossa 7 on havainnollistettu lohkojako. Kyseinen pohjapiirustus ei ole kohderakennuksesta, johtuen siitä, että rakennuksen pelastussuunnitelman turvaluokka on 4, käyttö rajoitettu.

Kuvio 7: Esimerkki lohkojaosta (istockphoto.com)

Lohkot numeroitiin jaon selkeyttämiseksi ja sen on tarkoitus myös helpottaa lohkovastaavia hahmottamaan oma vastuualueensa. Lohkoilla olevat poistumisovet merkittiin suunnitelmaan numeroin ja kirjaimin 1A, 1B, jne. Numero edessä tarkoittaa kerrosta missä ovi on ja kirjain ovien juoksevaa järjestystä. Lisäksi rappukäytävät kerrosten välillä merkittiin lohkojakosuunnitelmaan kirjaimin A, B, C jne. Tällä jaolla haetaan sitä, että henkilökuntaa voidaan esimerkiksi yleiskuulutusjärjestelmän ohjeistaa poistumaan tietyn oven ja/tai rappukäytävän kautta pois rakennuksesta. Suunniteltu lohkojako hyväksyttiin organisaation turvallisuuspäälliköllä. Suunnitelman mukaiset merkinnät oviin ja rappukäytäviin tullessaan tekemään kuluvaan vuoden aikana. Varsinainen lohkojakokartta on lohkovastaavien koulutuksessa käytettävässä PowerPoint esityksessä.

5.1.2 Lohkovastaavien tehtävät

Haastatteluiden perusteella tuli esille, se ettei lohkovastaavat kaikilta osin tiedä tehtäviään. Vastauksista kävi ilmi, että lohkovastaavien koulutus oli tähän mennessä ollut vähäistä, osa ei ollut saanut sitä lainkaan. Vain kolme vastaajaa kertoi saaneensa jonkinlaista koulutusta tehtävänsä. Tästä voitiin tehdä se johtopäätös, että lohkovastaavat eivät tunne tehtäviään ja vastuitaan riittävästi.

Laitoksen pelastussuunnitelman mukaan lohkovastaavat toimivat turvallisuusjohtajan apuna. Heidän tehtävä on ensisijaisesti huolehtia omaan ryhmäänsä kuuluvien poistumisesta rakennuksesta. Avun järjestäminen mm. liikuntaesteisille on yksi tärkeä tehtävä.

Normaaliolosuhteissa lohkovastaavien tehtäviin kuuluu oman alueen alkusammutusvälineiden olemassaolo ja niiden kunnon silmämääräinen tarkastaminen. Tämän tulisi olla jatkuvaa,

säännöllisin väliajoin tapahtuvaa toimintaa. Tärkeää on myös, että vähintään lohkovastaavat tarkkailevat, että poistumistiet ovat avoimet ja niiden opasteet ovat kunnossa.

Tärkeänä tehtävänä heillä on oman ryhmänsä henkilöstön perehdyttäminen alkusammutusvälineisiin, poistumisreitteihin sekä kokoontumispaikkojen sijainteihin. Tätä toimintaa tulee myös harjoittaa säännöllisesti. Se voidaan toteuttaa esimerkiksi jonkin muun koulutustapahtuman yhteydessä, kertaavana koulutuksena. Kertauskoulutus voidaan kohdentaa esimerkiksi johonkin tiettyyn osa-alueeseen tai sitten ajan salliessa jopa isompaan kokonaisuuteen. Vuosittain kerrattavien asioiden teemoja koordinoi yksikön turvallisuusjohto tai sitten lohkovastaava itse.

Lohkovastaavien tehtäviin kuuluisi myös ilmoittaa havaitsemistaan, paloturvallisuuteen liittyvistä puutteista, alkusammutuskaluston kunnosta ja muista havainnoista, joita he tekevät liittyen vaikkapa poistumisturvallisuuteen. Tämä varmistaisi sen, että kalusto olisi koko ajan toimintakuntoista ja mahdolliset puutteet tulisi oikean yhteyshenkilön toimesta saatettua kuntoon.

Hälytyksen aikana lohkovastaavan tulee varmistaa, että kaikki ovat saaneet tiedon hälytyksestä. Tämän jälkeen hän varmistaa, että kaikki poistuvat rakennuksesta ohjeiden ja harjoittelun mukaisesti. Muiden poistuttua lohkovastaava varmistaa oman alueensa tilojen olevan tyhjät ja huolehtii ovet kiinni, ei kuitenkaan lukitse niitä. Tarkastetut tilat tulee merkitä esimerkiksi liimaamalla Post-it lappu tarkastetun ja tyhjäksi todetun tilan oveen. Itse hän poistuu tiloista viimeisenä ja menee kokoontumispaikalle. Siellä hän ilmoittaa kokoontumispaikanjohtajalle lohkonsa olevan kunnossa. Tarvittaessa lohkovastaava toimii yhteyshenkilönä turvallisuuspäällikön suuntaan.

5.2 Turvallisuuskävely

Teoriaosuuden jälkeen tehdään kouluttajan johdolla turvallisuuskävely, jonka yhteydessä kouluttaja käy läpi teoriaosuudessa käsitellyt asiat. Kouluttajan johdolla käydään rakennus läpi siten, että jokainen lohko tulee havainnollistetuksi myös käytännössä. Lohkolla ollessa tulee esitellä lohkolla olevat poistumisreitit, mihin ne johtavat ja miten ne ovat merkitty. Kerroksissa sijaitsevien alkusammutusvälineiden paikat näytetään koulutettaville. Palopostin kohdalla sen käyttö opastetaan. Tarkoituksena on, että jokainen koulutettava vetää palopostin letkun ulos telineestä, jotta tietävät miten se käytännössä toimii. Kävelyn aikana painotetaan sitä, että osastoivia palo-ovia ei saa teljetä auki vaan niiden tulee olla suljettuina.

5.2.1 Poistumisreitit ja kokoontumispaikat

Poistumisreitit tullaan koulutuksessa havainnollistamaan rakennuksen pohjapiirustuksen avulla. Niiden määrä ja merkintätapa käydään läpi. Reittien lisäksi on tärkeää opastaa

kokoontumispaikkojen sijainti. Tässä yhteydessä myös käydään läpi se mille kokoontumispaikalle kokoontutaan missäkin tilanteessa. Palon sattuessa ei kokoontumispaikan valinnalla ole merkitystä, tärkeämpää on se, että kaikki rakennuksessa olijat poistuvat rakennuksesta jollakin kokoontumispaikoista. Jonkin muun uhan kohdistuessa poliisiasemaan, kokoontumispaikan päättää tilanteen tilannejohtaja ja hän tai hänen määräämänsä henkilö ohjeistaa esimerkiksi yleiskuulutuksella valitun, turvallisen kokoontumispaikan. Kokoontumispaikkoihin liittyen koulutuksessa määritellään kuka johtaa toimintaa kullakin kokoontumispaikalla.

5.2.2 Alkusammutuskalusto

Turvallisuuskävelyn aikana käydään läpi myös laitoksen alkusammutuskalusto. Kouluttaja käy lisäksi läpi millaista alkusammutuskalustoa asemalla on käytössä ja miten niiden sijainti on merkitty. Käsiammuttimia on jokaisessa kerroksessa ja niiden sijoituspaikat on merkitty selkeästi. Jauhesammuttimien lisäksi rakennuksesta löytyy hiilidioksidisammuttimia, jotka ovat sijoitettu sähköpääkeskuksen ja ICT-tilan välittömään läheisyyteen.

Jokaisessa kerroksessa on paloposteja. Palopostien toiminta tullaan koulutuksessa opastamaan vastuuhenkilöille. He kykenevät koulutuksen jälkeen kouluttamaan palopostien käytön omalle ryhmälleen ja tämän lisäksi tarkastamaan palopostin kunnon. Säännöllisellä tarkastamisella varmistetaan, että laite on aina käyttökuntoinen ja myös lisäksi se, ettei se aiheuta esimerkiksi vesivahinkoa. Kumiletku saattaa ajan saatossa rikkoontua, alkaa vuotamaan ja aiheuttaa huomaamatta isonkin vesivahingon.

Rakennuksen keittiötiloista löytyy sammutuspeitteet. Niiden sijoitus käydään läpi koulutuksessa. Koulutuksessa pyritään siihen, että jokainen keittiön käyttäjä tietäisi missä sammutuspeitteet sijaitsevat ja miten niitä käytetään.

5.2.3 Ensiapuvälineistö

Ensiapuvälineistön kohdalla on tarkoitus käydä läpi mistä ja minkälaista välineistöä laitokselta löytyy. Selvitetään jokaisesta kerroksesta löytyvä ensiapuvälineistö ja sen sijainti. Kartoitetaan myös se, millaisia ensiaputarvikkeita poliisiautoista löytyy. Koulutuksessa on myös korostettava sitä, että jokaiselta virkapukuiselta poliisilta löytyy tietynlainen, henkilökohtainen hätäensiapuvälineistö. Rakennuksessa on myös defibrillaattoreita. Niiden sijoituspisteiden tietäminen on tärkeää. Ne sijaitsevat yleisöaulassa ja poliisivankilan valvomossa.

5.3 Turvallisuskoulutukset

Lohkovastaaville jää, heille annetun koulutuksen jälkeen, koulutuksen jalkauttaminen omalle ryhmälleen. Ryhmän kouluttamisen koordinoisi lohkovastaava parhaaksi katsomallaan tavalla. Yksi vaihtoehto on, että he järjestävät erillisen koulutuspäivän, jonka aikana kaikille lohkolle toimiville annetaan perustietous laitoksen paloturvallisuusjärjestelyistä. Koulutus sisältäisi

myös turvallisuuskävelyn. Siinä käytäisiin läpi poistumisreitit, väestönsuojan sijainti, alkusammutuskaluston sijainnit ja kokoontumispaikat sekä toiminta kokoontumispaikoilla.

Toinen kouluttamismalli on, että paloturvallisuuteen liittyvistä asioista pidetään tietoiskutyyppejä, lyhyitä 10-15 minuuttia kestäviä infoja. Tällä tavoin pidetyt infot eivät juurikaan aiheuta massiivista koulutuspoistumaa. Laitoksen nykyisten resurssien vuoksi koulutuspoistumat ovat tarkastelun alla. Kyseiset infotilaisuudet pitävät sisällään lohkovastaavan koulutusmateriaalista valitsemia aiheita, esimerkiksi turvallisuuskävely tai alkusammutuskaluston sijainti. Infot pidetään tässä työssä laaditun koulutusmateriaalin avulla. Näiden avulla saadaan pidettyä niitä kertauskoulutuksia, joita haastattelujen perusteella kaivataan.

Laitoksella työskentelevällä henkilöstöllä on ajoittain eri aiheisiin liittyviä koulutustilaisuuksia, mm. kokonaisia koulutuspäiviä. Kokemuksen mukaan niihin sopii myös muuta koulutusta kuin omaa substanssia. Tällaisella koulutuspäivällä, koulutuksen suunnittelija, voisi ottaa huomioon myös ajoittaisen palo- ja poistumisturvallisuuteen liittyvän koulutuksen.

Lohkot voisivat itsenäisesti järjestää myös pienimuotoisia poistumisharjoituksia, lohkovastaavan johdolla. Kahdessa vastauksessa kaivattiin poistumisharjoituksia. Tärkeää olisi myös opetella palopostin käyttöä. Ainakin siten, että jokainen osaa aukaista kaapin oven, vetää letkun ulos. Hyvä olisi, jos sen käyttöä pääsisi harjoittelemaan siten, että voisi myös testata miten vesisuihku toimii.

6 Toteutuksen arviointi

Tätä opinnäytetyötä tehtäessä saatiin kuva Lahden pääpoliisiaseman poistumisturvallisuudesta ja lohkovastaavien koulutuksen tasosta. Laitoksen turvallisuuspäällikön tahtotila on saattaa asiat kuntoon ja kouluttamalla kehittää lohkovastaavien osaamista palo- ja poistumisturvallisuuden osalta. Opinnäytetyön kirjoittamisvaiheessa osaa koulutusmateriaalista jo testattiin.

Kehittämiskysymyksiin saatiin vastaukset pienestä otoksesta huolimatta. Vastanneet olivat poikkeuksetta sitä mieltä, että vastuuhenkilöiden kouluttaminen on tärkeää. Vastausten perusteella kouluttaminen ja säännöllinen kertaaminen olisi tarpeen.

Oleellista työn kannalta on, että se tuotti kohdeorganisaatiolle informaatiota ja materiaalia koulutusten järjestämiseksi. Tehtyjen havaintojen ja haastatteluiden perusteella kyettiin todentamaan organisaation nykytila liittyen palo- ja poistumisturvallisuuteen niiltä osin kuin se koski henkilöstön osaamista. Rakennustekniseen paloturvallisuuteen tässä työssä ei perehdytty lainkaan. Havainnoinnin apuna käytettiin Helsingin pelastuslaitoksen omatoimisen varautumisen auditointimallia, jonka avulla löydettiin joitakin kehityskohteita. Manuaalin perusteella saatiin myös ideoita lohkovastaavien kouluttamiseen. Henkilöstön kouluttamisella ja

motivoimisella ja sitä kautta tehtävään sitouttamisella tulee myös olemaan jonkinlainen rooli turvallisuuden kehittämisessä.

Työn tuloksena saatiin aikaiseksi koulutusmateriaali, jota voidaan käyttää sovellettuna Hämeen poliisilaitoksen kaikilla poliisiasemilla vastuuhenkilöiden kouluttamiseen. Tarkoitus onkin, että vuoden 2023 aikana kaikkien asemien vastuuhenkilöt perehdytettäisiin tehtäviinsä. Sen jälkeen he voivat kouluttaa ryhmäläisiään paloturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Koulutusmateriaalista tulee olemaan hyötyä näissä koulutuksissa. Työ kokosi koulutusmateriaalin muotoon sen, millaista tietoa nykyiset aluevastaavat ovat halunneet. Materiaalin avulla vastuuhenkilöiden tietotaitotasoa kyettäisiin lisäämään ja sitä kautta saataisiin koko henkilöstön tietämystä paloturvallisuuteen liittyvistä asioista lisättyä. Tietämyksen lisääntyessä on toivottavaa, että mahdollisen palohälytyksen tullessa ei enää pyydetä vastuuhenkilöä sammuttamaan palohälytyksen aiheuttamaa ääntä vaan osattaisiin toimia oikealla lailla ja ripeästi. Kouluttamalla ihmisten kyky toimia poikkeavissa tilanteissa kehittyy ja sitä kautta kehittyy myös turvallisuustietoisuus.

Lähteet

Painetut

Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Linjala, T., Waitinen, M. 2010. Poistumisturvallisuusopas. Suomen palopäällystöliitto ry. Nurmijärvi: Painoagentti Oy.

Ojasalo, K., Moilanen, T., Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenaista osaamista liiketoimintaan. uudistettu 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro

Turvallisuusjohtaminen 2010. Aluehallintovirasto 2010. Tampere: Multiprint Oy.

Vilka H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. ja Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Sähköiset

Elbella, Oppariapu. Apua opinnäytetyön kirjoittamiseen. Haastattelujen esimerkit.

30.1.2016. Viitattu 8.12.2022. <https://oppiapu.wordpress.com/2016/01/13/tapaustutkimuksen-esimerkit/>

Helsingin kaupunki 2022. Pelastuslaitos. Omatoimisen varautumisen auditointimalli. Viitattu 8.9.2022. [Auditointimanaali.pdf \(hel.fi\)](#)

Helsingin kaupunki 2022. Pelastuslaitos. viitattu 1.9.2022. <https://www.hel.fi/pela/fi/Onnettomuuksien+ehkaisy/pelastussuunnitelma-ja-poistumisturvallisuusselvitys/>

Hyvärinen, M., Suoninen, E., Vuori J. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 10.10.2022 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>

iStock 2022. Viitattu 4.9.2022. <https://www.istockphoto.com/fi/vektori/joukko-ohuita-viiva-vektorikuvakkeita-sisustussuunnitteluun-huonekaluilla-gm1020614058-274188099?phrase=blue-print>).

Karelian opinnäytetyön ohje: Opinnäytetyön eri muodot. viitattu 2.9.2022.

<https://libguides.karelia.fi/c.php?g=679019&p=4901221>

Keski-Suomen pelastuslaitos 2022. Omatoiminen varautuminen. viitattu 18.8.2022.

<https://www.keskisuomenpelastuslaitos.fi/toimintaohjeet/omatoiminen-varautuminen>,

Löyttyniemi, R., Veikkolainen, S. Varautumisen ABC - nämä asiat on hyvä tarkistaa poikkeustilanteiden varalta. Yle.fi. viitattu 18.8.2022. <https://yle.fi/aihe/a/20-10002676>

Myllymäki, J. Havainnointi tutkimusmenetelmänä. viitattu 8.8.2022. <https://slideplayer.fi/slide/11971276/>

Nikula, A. Varautuminen on pelastustoimen perustyyötä, viitattu 18.8.2022. <https://intermin.fi/pelastustoimi/varautuminen>

Pasi, I., Huhtala, M., Leino, I., ja Majamaa, J. Pelastussuunnitelmaopas työpaikoille 2021. Suomen pelastusalan keskusjärjestö SPEK. Viitattu 1.9.2022. <https://www.spek.fi/turvallisuus/pelastussuunnitelma/>

Pelastuslaki 379/2010. Viitattu 3.9.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2011/20110379?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=pelastuslaki>

Pelastustoimi 2022. Varautuminen. viitattu 18.8.2022. <https://pelastustoimi.fi/pelastustoimi/varautuminen>

Poliisi 2022. Viitattu 17.8.2022. <https://poliisi.fi/hameen-poliisilaitos>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Viitattu 3.9.2022.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineistot. Jyväskylän yliopisto 2022. Viitattu 1.9.2022.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/kirjasto/kirjastotuutori/aihehaku-tutkimusprosessissa/menetelmatietoa-ja-palveluja>

Työturvallisuuslaki 378/2002. Viitattu 17.10.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738#V5>

Valtioneuvoston asetus poliisista 19.12.2013/1080. Viitattu 2.9.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131080>

Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta 848/2017. Viitattu 5.9.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170848>

Julkaisemattomat

Hämeen poliisilaitoksen esittelymateriaali.

Lahden pääpoliisiaseman pelastussuunnitelma.

Poliisihallitus 2018. Määräys poliisiuhkauksien torjunta- ja hallintamenettelyt poliisissa POL-2018-11200.

Poliisihallitus 2019. Määräys riskienhallinnasta POL-2019-598.

Kuviot

Kuvio 1: Hämeen poliisilaitoksen aluekartta (Hämeen poliisilaitoksen esittelymateriaali)	8
Kuvio 2: Hämeen poliisilaitoksen organisaatiokaavio.....	8
Kuvio 3: Omatoimisen varautumisen auditointi (hel.fi)	14
Kuvio 4: Omatoimisen varautumisen auditointimalli, turvallisuuteen liittyvät asiakirjat (hel.fi)	15
Kuvio 5: Omatoimisen varautumisen auditointimalli, rakenteellinen paloturvallisuus (hel.fi)	16
Kuvio 6: Omatoimisen varautumisen auditointimalli, turvallisuustekniikka (hel.fi)	16
Kuvio 7: Esimerkki lohkojaosta (istockphoto.com).....	23

Liitteet

Liite 1: Kysymykset.....	33
Liite 2: Powerpoint koulutusmateriaali.....	34

Liite 1: Kysymykset

Kysymykset

1. Oletko saanut koulutusta palo- ja poistumisturvallisuuteen liittyen (esim. turvallisuus-kävely jne.)?
2. Tiedätkö olevasi pelastussuunnitelmassa määritellyn alueen vastuuhenkilö?
3. Jos et itse ole, tiedätkö kuka vastaa alueesi/osastosi pelastusturvallisuudesta pelastussuunnitelman mukaan?
4. Onko sinua koulutettu vastuuhenkilön tehtäviin?
5. Jos vastasit edelliseen kyllä, millaista koulutusta olet saanut?
6. jos vastasit ei, millaista koulutusta toivoisit saavasi?
7. Osaatko määritellä millaisia tehtäviä aluevastaavalle (tulevaisuudessa lohkovastavalle) kuuluu?
8. miten mielestäsi palo- ja poistumisturvallisuutta voitaisiin yksikössämme kehittää?

Liite 2: Powerpoint koulutusmateriaali

Hämeen poliisilaitos
Palo- ja poistumisturvallisuus

Lohkovastaavien koulutus

1

turvallisuusorganisaatio

- Tähän turvallisuusorganisaatioon kuuluvien nimet
 - XX
 - YY
 - AA

2

Pelastussuunnitelma, mistä löydän?

- Sinetti
 - Räskienhallinta
 - Pelastussuunnitelma
 - Polisiasemittain listattu
 - Löytyy myös pohjakuvat

TÄHÄN TULEE KUVINA EM. REITITYSI!

3

Lohkojako

- Pohjakuva tähän

4

Lohkovastaavat

- Lohko 1
 - Nimet
- Lohko 2
 - Nimet
- Jne.

5

Lohkovastaavien tehtävät

- Toimivat turvallisuusjohtajan apuna
- Huolehtivat ensisijaisesti omaan ryhmäänsä kuuluvien poistumisesta
- Avun järjestämisestä

6

Lohkovastaavan tehtävät arjessa

- Alkusammutusvälineet lohkolta
- Poistumistieopasteet kunnossa
- Perehdytys
- Vuosittainen kertaus
- Ilmoittaa puutteista (Halen palvelut linkki)

7 9.1.2023 POLIISI

7

Lohkovastaavan tehtävät hälytyksen aikana

- Varmistaa, että lohkolta kaikki tietävät hälytyksestä
- Varmistaa, että kaikki poistuvat
- Tarkastaa oman lohkon tilat
- Ovet kiinni ja merkitään (posti it, heijastin)
- Poistuu viimeisenä ulos kokoontumispaikalle
- Ilmoittaa kokouspaikan johtajalle lohkon olevan kunnossa
- Yhteyshenkilö turvallisuuspäällikön suuntaan

8 9.1.2023 POLIISI

8

Alkusammutuskalusto

- Jauhesammuttimia kerroksissa
- Hiilidioksidisammuttimia sähköpääkeskuksen ja ICT:n edustalla
- Myös TIKE:ssä
- Palopostit kerroksissa
- Sammutuspeitteet keittiötiloissa

9 9.1.2023 POLIISI

9

Poistumistiet, kokoontumispaikat

- Kuka johtaa?
- Poistumistietä 8 kpl
- Kokoontumispaikat
 - Asiakaspsykiatrialueen kulmassa
 - Vapautensa menettäneet, poliisipihalla, autohallin eteläpäädyssä tähän kartta jossa näkyy kokoontumispaikat!!!

10 9.1.2023 POLIISI

10

Ea-välineistö

- EA-välineet kerroksittain
- Poliisiautoissa ea-laukut
- Kentällä henkilökohtaiset ea-välineet
- Defibrillaattorit
 - yleisötiloissa
 - Valvomoissa (Lahti, Hml)

11 9.1.2023 POLIISI

11

Turvallisuuskoulutus (lohkovastaavat)

- Ryhmien koulutuspäivät
- itse
- Substanssiosaaja
- Turvallisuuskävely
- Palopostit (mahdollinen koekäyttö)
- Poistumisharjoitus (pieni muotoinen)

12 9.1.2023 POLIISI

12

Uuden työntekijän perehdyttäminen

- Perehdytystilaisuus
- Esimies
- perehdyttäjä

13 9.1.2023 POLIISI

13

Jokaisen vastuu

- Jokainen työntekijä huolehtii oman työkohteensa ja toimialansa turvallisuuden ylläpitämisestä, vaarojen ja vahinkojen torjumisesta, sekä huolehtii siitä, että on selvillä lainsäädännön, ohjeiden, määräysten ja suunnitelmien edellyttämistä turvallisuuteen liittyvistä seikoista

14 9.1.2023 POLIISI

14

Kysymyksiä??

- Tähän tekstiä

15

Kiitos

16 3.1.2025

16